

DANIELA KAPITÁŇOVÁ
Höfferling,
lent Bajorországban

Hosszan gondolkodtam az eset fölött, bár... itt talán nem a megfelelő kifejezés az, hogy hosszán vagy röviden, nemdebár? Hiszen itt már végül minden hosszú is meg rövid is. Ha egyáltalán bármire is rákérdezhetek ebben az életben...

Hogy megértsék... bár lehet, nekem is meg kellene értenem...

Németországban történt, egy kis városkában játszottunk, egész életemben mindig benne voltam valamelyik bandában... amolyan jellegzetes kisváros volt, tisztára söpörve minden, ahogy csak a németek képesek rá, Höfferlingnek hívták, lent, Bajorországban. A tulajdonos is afféle sörissza, pocakos férfi volt, valami Meinzl, Pepa Meinzl volt a neve. Jólelkű embernek nézett ki, örült minden egyes vendégének, egyik asztaltól a másikig járkált, és azt kérdezgette, jól érzik-e magukat a kedves vendégek.

Négyen voltunk, zongora, dob, gitár, szaxofon... afféle szedett-vedett banda, mindent játszottunk, amit kellett... az igazat megvallva, nem sokat értünk. Valamennyien szlovákok voltunk, s az elszállásolással is jobban kijöttünk, mint a hazaiak. A vendégek fából tákolat padokon ültek a hosszú asztalok mellett, és együtt énekeltek velünk. Átkarolták egymás vállát, és a zene ritmusára dülöngéltek ide-oda. Mint a gyerekek.

Az egész boltot egy honfitársunk szervezte meg számunkra, aki ott volt pincér, Rudo Tureknek hívták, valahonnan keletről, Szobráncról vagy Kisszebenből származott, nem emlékszem már. Hogy mekkora egy fasz volt! Uramisten... elnézést, kicsúszott a számon... szóval, szörnyű figura volt. Az a fazon, aki kerek, sötét szemüveget hord, és az ingét egészen a hasáig kigombolja, hogy a nők lássák, milyen szőrös a mellkasa... amolyan bika típus, aki a fejében hordja a golyóit... már elnézést, hogy így fejezem ki magam. És ahogy ráhunyorgott a körülötte lebzselő grétácskákra, s ahogy azok visítotak a gyönyörűségtől... szóval, szörnyű volt! És beképzelt, mint egy igazi török pasa. Még velünk is németül beszélt, hogy mindenki lássa, nem afféle keleti csóróval van dolguk.

A konyhában egy apró termetű cigány emberke dolgozott kiségitőként, egy közönséges fekete fickó, akit ha három hónapon keresztül bámulna is az ember, mégsem tudná megmondani, hogy hívják, s egyre csak úgy emlegetné, hogy az a kis cigány. Hogy őt mennyit

csesztette Turek! A szerencsétlen Koszovóból jött, épp elkezdődött ott a balhé, amikor sikerült lelépnie, és azóta feketén dolgozott nálunk. Igaz, mi is feketén dolgoztunk. Csakhogy ő nem mutatkozhatott a placcon, hiszen az első pillantásra lerítt róla, hogy nem árja. És Meinzl nem akart balhét magának. Valahányszor Rudo Tureknek nem tetszett valami, teszem azt, ha a villa nem csillogott eléggé, vagy ha a hamutartó nem volt elég illatos, rögtön ezt az aprócska cigányt támadta le.

Egy nap aztán a kis Editke is hozzánk került dolgozni. Holland lány volt. Szegénynek annak idején gyermekbénulása volt, s ettől szörnyen sántított. Olyan nehezen járt, hogy nézni is kész gyötirelem volt. Minden lépésénél, összevissza kaszált maga körül a kezével, és a teste szinte megfordult a tengelye körül. Csakhogy a kis Editke gyönyörűen tudott harmonikázni. És a németek mindig megbolondultak a harmonikaszótól! Így hát Meinzl – aki elvégre nem volt rossz ember – felvette, és nem érdekelte, hogy milyen a lány lába...

Szóval, Editke elkezdett játszani velünk. Szörnyű komplexusai lehettek, mert már jóval a nyitás előtt kijött a placra, leült, és csak késő éjszaka állt föl onnan. Nem tudom, hogy volt képes kibírni... Vagy már fél nappal előtte nem ivott semmit, hogy ne kelljen vécére mennie... és azt sem tudom, hogyan boldogult a vécében, ugye, a női berendezésével... de boldogult. Egy kis tákolmány volt előtte, amely eltakarta a lábát, és amelyre letette a harmonikáját, ha éppen nem játszott. Kémény egy nő volt, na. Ha egy pohárka italt küldött neki, vagy vacsorázni hívta valaki, mindig nemet mondott, lévén hogy gyermekbénulása volt, és úgy jár, mint egy fóka. Ő mondta így. Mint egy fóka. Soha nem festette magát, fiús frizurát viselt, s állandóan fekete zakóban és fekete nadrágban járt. De ahogyan játszott! Tudom, mit beszélek. Még ha nem is végeztem zenei szakkozepet. A zene az ujjaiában volt, abban, ahogyan a levegőt vette, ahogyan lehajtotta a fejét... e tekintetben bőségesen megjutalmazta az Isten, ha már másutt annyit elvett tőle... elnézést, ezt nem rosszból mondtam.

S mi történt, mi nem ... látják, már megint... na mindegy. Szóval... Az a szemét Rudo Turek kikezdett a kis Editkével is. Néha hazavitte az autóján... néha rámosolygott... szegényke, egészen összezavarodott ettől. Nem tudom, hány éves lehetett... harminc, talán valamivel több... és bizony erősen kétlem, hogy bármiféle tapasztalata lett volna a szerelem terén. Annyira belehabarodott Turekbe, hogy lángra kapott tőle az egész kóceráj. Elég volt megpillantania a férfit, máris mintha kicserélték volna... Ha Turek eltűnt a placról, mindenben a régi lett. Azt hiszem, Rudi Turek csupán arra volt kíváncsi, hogy milyen is lehet... szóval, egy olyan nővel, akinek... hiszen tudják, mit akarok mondani.

Nem sok idő telt el, talán három hét, talán egy hónap, már nem emlékszem... Rudi Tureknek születésnapja volt. Az ötvenedik. Már előre dicsekedett, hogy micso-da ünnepséget csap majd, s mi mindennel fog meglepni bennünket... amikor a kis Editke megkért bennünket, hogy meglepetést készített a férfinak, ezért szeretné, ha éjfélkor hagynánk őt a pódiumon. Természetesen beleegyeztünk, sőt egy kicsit híre is ment a dolognak, mert éjfélkor még a konyhából is előjött mindenki... hisz tudják, pusztá kíváncsiságból.

Magára hagytuk a lányt, aki fogta a harmonikáját, és játszani kezdett. Meg énekelni. Soha azelőtt nem hallottam azt a dalt, azt hiszem, ő maga írta. Egy duett volt, de természetesen mindkét szöveget ő énekelte. Azzal kezdődött, hogy folyónak szeretett volna születni, hogy a férfi csónak lehessen azon a folyón. Aki azt felelte erre, hogy ha ő csónaknak születne, a nő a szél legyen... aztán megint a nő: ha szélnek születne, a férfi zászló legyen... és így tovább... s az egész azzal fejeződött be, hogy a nő végül a mennyországba került, ahol az Úr megkérdezte tőle, hogy folyó vagy szél vagy zászló akar-e lenni, mire ő azt válaszolta, hogy semmi más nem akar lenni, csak egy közönséges szép leány, hogy az az egyetlen férfi észrevegye őt.

Amikor befejezte, hirtelen felállt, előkapott a tákolmánya alól egy csokor virágot, és elindult. Eltökélten ment a zsúfolásig telt vendéglő szeme láttára, végig a táncparketten, azzal az irtózatos fókamozgásával Rudo Tureket véve célba.

Nem szívesen ismerem be, de... mindig... tulajdonképpen... mindig kínosan éreztem magam az ilyen

emberek láttán. Nem tudok rájuk nézni anélkül, hogy folyton ne azt látnám, hogy mások. Így vagyok a négerekkel, a zsidókkal... de, természetesen, nem erről akartam beszélni. Azt akartam csupán mondani, hogy milyen kínosan éreztem magam e sánta holland nő láttán. Igen, kínosan. Ezért talán kicsit meg is értem Rudi Tureket... aki, mikor észrevette, hogy a nő őt vette célba... és látta, hogy mindenki őket nézi... gyorsan felkapott egy étlapot, és bemenekült vele a konyhába. Igen, bemenekült.

A kis Editke meg ott maradt állva... tudják, az egyetlen, ami akkor eszembe jutott, az, hogy meghalt. Hogy így néznek ki az emberek, amikor már nem élnek. Csak állt ott, és meg se mozdult... a csokor a térdénél... és akkor... akkor az az apró koszovói cigány fickó elindult feléje. Ki tudja, mire gondolhatott, valószínűleg arra, hogy a lány neki énekel. Odament hozzá, kezét csókolt és a karját nyújtotta neki, majd visszakísérte őt a parketten.

És képzeljék, azok a szentimentális németek erre nekivadultan tapsolni kezdtek nekik; a cigány fiú szomorúan elmosolyodott, a kis Editke pedig halott volt, noha él.

Ennyi az egész. A vendégek még aznap este össze akarták adni őket, minek folytán kiderült, hogy a cigány fickó feketén van itt... ezért Meinzl, bár nem szívesen, elbocsátotta. A kis Editkét nem láttuk többet, másnap már nem jött be, és nem jött többé soha.

Ennyi az egész történet. Nem tudom, megérintett-e valamennyire... de... amíg ezt az életet el nem felejttem, egyetlen kérdést tehetek csak föl. Éspedig a következőt:

Hogy is hívták azt az aprócska cigány fickót?

Leikert, Jozef (1955, Aranyosmarót) költő, publicista. Újságírást tanult Pozsonyban, majd különböző lapokat szerkesztett, 2000–2004 között a Szlovák Köztársaság elnökének szóvivője, majd személyi tanácsadója volt. Egyetemi oktató, a Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének munkatársa, a Szlovákiai Írószervezetek Társulásának elnöke. Tényirodalmi művekkel, beszélgetőkönyvekkel lépett a szlovák irodalomba a rendszerváltást követő években; első verseskötetét 1995-ben adták ki *Potichu* (Csendes szóval) címmel. Verseskötetei több nyelven is megjelentek, köztük – a Mulandóság (*Pominuteľnosť*) című kompozíciója – 2007-ben magyarul is.

Kapitáňová, Daniela (1956, Komárom) prózaíró, színházi rendező és dramaturg. Színházi rendezést tanult Prágában, felváltva él Komáromban és Pozsonyban. Az 1980-as évek közepén rövid ideig a komáromi Magyar Területi Színház rendezője volt. Jelenleg a Szlovák Rádió munkatársa. 2000-ben jelent meg a témáját szülővárosából merítő első könyve (*Kniha o cintorinov* – Temetőkönyv), mely Szlovákiában azonnal bestseller lett, s rövid idő alatt négy kiadásban, illetve több nyelven is (csehül, svédül, franciául, lengyelül és oroszul

is) napvilágot látott. 2005-ben bűnügyi regényt jelentetett meg *Necha sa to zostane v rodine* (Maradjon ez a családban) címmel.

Haugová, Mila (1942, Budapest) költő, műfordító, a kortárs szlovák költészet jelentős alkotója. Kétnyelvű, kétkultúrájú családban nevelkedett. Nyitrán, a Mezőgazdasági Főiskolán végzett mezőgazdáként; később tanítónő volt. 1972-től Pozsonyban él. 1986–1996 között a Romboid versszerkesztője volt. Első versesköténye viszonylag későn, harmincnégy éves korában, 1980-ban látott – álnéven – napvilágot (*Hrdzavá hlina* – Rozsdás agyag). Magyar költőket, továbbá Sylvia Plathot, Ingeborg Bachmannat fordította szlovákra. Magyarul írt verseit *Ózgerinc* címmel a Kalligram kiadónál adták ki 1999-ben.

Buzássy, Ján (1935, Kocsóc) költő, műfordító. Könyvtár–szlovák szakon végzett a pozsonyi Komenský Egyetemen 1961-ben, ezt követően lap-, illetve kiadói szerkesztőként dolgozott. Első verseskötényével (*Hra s nožmi* – Játék késekkel) harmincévesen, 1965-ben jelentkezett, s azóta a kortárs szlovák költészetet formailag, nyelviileg, gondolatilag megújító, kiemelkedő alkotóvá vált. Byront, Bunyint, Paszternakot, Ginsberget fordított szlovákra.